

بتھیرا کیہا کہ صبر رکھ جھونا پہلاں نالوں زیادہ نکلیگا۔ پر کسان کدوں کھیت دا نقصان برداشت کردا ہے۔ کیونکہ نانک پتر وی کاردار سی جس کر کے انوں ماریا کٹیا تاناں، پر کسان نے سدھا حاکم رائے بلار کول فریادی ہو کے چیخ چھاڑا پایا کہ "ویکھو میرا سارا کھیت اجاڑ دتا ہے۔"

رائے بلار نے مہتہ کالو نوں بلا لیا تے حکم کیتا کہ کسان دا نقصان بھرو۔ کالو نے اجاڑا بھرناں من لیا۔ مہتہ کالو، نانک تے غصہ ہو رہا سی۔ نانک نے دہائی دتی کہ اجاڑا تان کوئی ہویا ہی نہیں ہے کاہدی بھریائی؟ دوسرے پاسے کسان کہہ رہا ہے کہ مینوں انصاف دیو نہیں تان میں بادشاہ دے قاضی کول فریادی ہوانگا۔

پتا کالو نے رائے بلار نوں فریاد کیتی کہ کھیت دا معائنہ کیتا جاوے۔ جے سچ مچ نقصان ہویا ہے تان میں اجاڑا بھردا وا۔

رائے نے کجھ پنچ (منصف) بھیجے کہ جا کے ویکھو کہ کھیت دا کنا کو اجاڑا ہویا ہے۔ پنچاں نے کھیت جا کے ویکھیا تان حیران رہ گئے۔ کیونکہ کھیت اینا ہرا بھرا لہ لہاؤندا سی کہ علاقہ وچ اوہو جیہا جھونا ہور کسے دا ہے ہی نہیں سی۔ کسان وی حقہ بکا سی۔ پنچاں نے کسان نوں کیہا کہ کجھ شرم کردوں اجیہی جھوٹھی شکانت کرن لگیان۔ کسان دہائی پائے، سونہاں کھائے کہ اس نے اکھی ویکھیا کہ مجھاں سارا کھیت کھا گئیاں سن تے کجھ تان جھونے وچ ہی

پیلی وچ اج گرو دوارہ کیرا صاحب موجود ہے جتھے مجھاں چاریاں

بیٹھیاں سن۔ تہاں تہاں تازہ گوبہ پیا سی۔ پنچ کسان نوں لے کے رائے پاس پہنچے تے سارا حال سنایا کہ کسان جھوٹھا ہے۔ کسان دہائی دئی جائے۔ رائے ساری گل سمجھدا سی کہ نانک رب دا بندہ ہے۔ رب اپنے پیاریاں نوں جلیل نہیں ہون دندا۔

اتھے گورو صاحب پھر سبب اچاریا۔

* سوہی محلہ ۱

جوگی ہووے جوگوے بھوگی ہووے کھائی۔

پالی مجھاں دے وگ دا۔ بابا نانک

گورو صاحب دے ویلیاں 'چ بہتی زمین خالی ہی ہویا کردی سی۔ کتے جنگل ہونے تے کتے گھاہ پھوس دیاں چراداں۔ چراداں دے نال ہی وچے واپی یوگ کہتے ہندے سن۔ جو نال لگدی زمین توں ذرا نینوے ہندے سن۔ مال ڈنگر پر پروار پالدا سی۔ کمی کمین غریب لوک دوسریاں دے ڈنگر چاردے سن۔ پنجاب وچ دودھ دی وکری بالکل نہیں سی ہندی۔ اک دوسرے نوں دودھ مپھت ہی ملدا سی۔

بہتی تھانٹی زمیناں دی مالکی کھتیریاں دی ہندی سی۔ جتے عموماً مجارے ہندے سن۔ رائے بلار دے کاردار مہتہ کالو زمین دے وی مالک سن تے اوہناں کول مال ڈنگر وی سی۔ اکھوتی کمیں کمیناں دے ہندے تے بچے ہی کالو دے ڈنگر چاریا کردے سن۔ پر گورو نانک نوں پالیاں دے نال ڈنگر چارناں چنگا لگدا سی۔ اوہ اکثر وگ دے نال دور دراڈے وی نکل جاندا۔ بابے نوں قدرت دے نیڑے ہوناں زیادہ چنگا لگدا سی۔ باہر اکثر گورو جی دی لو لگ جاندی۔ واپسی تے اُون ویلے پھر پالی بابے نانک نوں لبھ کے نال لے آوندے سن۔

-----◆-----

کھیت ہو گیا ہریا بھریا

پراتن ساکھی وچ درج ہے کہ جدوں بابا ۱۰-۱۲ سالان دا سی اک ویراں وگ دے پالی نے چھٹی کر دتی۔ (قدرتی ہے ویاہ شادی، خوشی غمی کر کے باہر اندر جانا ہی پیندے۔) گھردیاں کہہ دتا کہ نانک ہی مجھاں چرا لیا ویگا۔ روز جاندا تاپے پالیاں نال۔ بابے نے وی ہاں کر دتی۔ بابا جی پنڈ توں میل کو ہٹواں مجھاں چراؤن لے گئے۔ گرمیاں دے دن سن۔ ہو سکدے کسے رکھ بیٹھاں بیٹھے ہونگے۔ دین دنی دے شاہ نال من لگ گیا۔ ایسی لو لگی کہ مجھاں دا دھیان ہی ناں رہا۔ چردیاں چردیاں مجھاں نال جھونے (پراتن ساکھی انوسار کھیت کنک دا سی پر سوڈھی مہربان نے جھونا لکھیا ہے) دے کھیت وچ وڑ گئیاں۔ سارا کھیت تباہ کر دتا۔ تھوڑا بہت پانی ہون کر کے کجھ جھونے وچ ہی لیٹے مارن لگ گئیاں۔

گل کسے طرحاں کھیت دے مالک (بھٹی مسلمان راجپوت) تک پہنچ گئی۔ اوہ دوڑا آیا تے نظارہ ویکھ اگ ببولہ ہو گیا۔ نانک نوں جگایا۔ برا بھلا کیہا۔ بابے نے

* کریا کر کے نوٹ کرناں کہ گورمکھی توں شامکھی اکھراں وچ دین موقعے۔

پر گربانی واک توں بعد جو دو ڈنڈیاں (آودیاں بن اوہ پٹاؤنیاں پٹیاں بن۔ اوہناں دی تھان پورن وشرام (پھل سٹاپ) دا نشان دتا ہے۔ محلہ ۱ توں بعد والا پھل سٹاپ پٹاؤنا پیا ہے۔ ستران (واکان) دی گنتی دا انگ مٹاؤنا پیا۔ سانوں اس اوگیا دا اتیننت افسوس ہے۔ یاد رہے اس مشکل دا کمپیوٹر دوواناں نے حل نہیں کڈھیا۔ ا نانک شاہی سال جاں بابے دی عمر ہی 'باب' بھاؤ چیٹر ن۔ ہے۔

پھر گورو صاحب نے گوڑی وچّ شبد اچارن کیتا:-
گوڑی بیراگن محلہ ۱

رین گوائی سوئی کے دوس گویا کھائی۔ بیرے جیسا
جنم بے کوڈی بدلے جائی۔ نامن جانیا رام کا۔ موڑے
پھر پاچھے پچھتاہ رے۔ رباؤ۔ اتنا دھن دھرنی دھرے
انت ن چاہیا جائی۔ انت کو چاہن جو گئے سے اے انت
گوائی۔ اپن لیا جے ملے تا سبھ کو بھاگتھ ہوئی۔ کرما
اپر نڑے جے لوچے سبھ کوئی۔ نانک کرنا جن کیا
سوئی سار کرے۔ حکمنن جاپی خصم کا کسے
وڈائی دیئی۔ (پنہ ۱۵۶)

تپیا ہووے تپ کرے تیرتھ مل مل نائی۔
تیرا سدرّا سنیجے بھائی جے کو بہے لائی۔
رپاؤ۔ جیسا بیجے سو لے جو کھٹے سو کھائی۔
اگے پچھن ہوئی جے سنن نیسانے جائی۔
تیسو جیسا کاڈھیئے جیسی کار کمائی۔
جو دم چت ن آئی سو دم برتھا جائی۔
ایہہ تنن ویچی بے کری جے کو لے وکائی۔
نانک کم ن آئی جت تنن نابی سچا ناؤ۔
اوه کھتا جھڑا اجڑیا سئی اوتھے اج وی یادگار کيارا
صاحب' ششوبھت بے۔

رائے بلار خود مہتہ کالو گھر پہنچیا

رائے بلار بھوئے نے جدوں ستے پئے نانک
تے قدرت دا کرشمہ ویکھیا تاں اک
دن آپ مہتہ کالو دے گھر پہنچ گیا۔
مہتہ کالو اگے ہو کے رائے بھوئی نوں
ملیا۔ "دھن میرے بھاگ" کہہ کے
وچھاؤنے وچھائے آدر دے کے بیٹھایا۔
بلار نے کہنا شروع کر دتا،

"کالو، میرے کولوں اس دن دھک
ہو گیا ہے، بے انصافی ہو گئی ہے۔
میرے من تے بوجھ ہے۔ اس کسان
دے کھیت دا اجڑا ہویا سی۔ پر اسان
اس دی اک گل ناس منی تے اٹا
اسنوں ڈاٹیا پھٹکاریا سی۔ اوه کسان
سچا سی۔ میری تسلی ہو گئی
ہے۔"

مہتہ کالو بولیا رائے صاحب
تسے حکم کرو۔ اجڑا ہویا جان
نہی اسیں تاں تھادے حکم
مطابق بھرن نوں تیار ہاں۔ رائے
نے کھیا، "نہی نہیں میں تہانوں
ایہہ نہیں کہن آیا کہ اس کسان
دا اجڑا بھرو۔ میں کہن آیا ہاں
کہ اس کسان نوں دلاسه دیو
کیونکہ اوہ وی سچا سی۔ مجھان
نے کھیت ضرور اجڑیا سی۔ پر
اس بال دی کرامات کر کے پھر
ہریا ہو گیا سی۔ میں اج پھر اپنے
اکھیں نانک دی ظاہر کرامات
ویکھ لئی ہے۔ کالو تیرا پتر تاں

کوئی الہی نور ہے۔ توں تاں بھاگاں والا نکلیو۔"
رائے نے حکم کر کے اس بھٹی کسان نوں وی سدا جس
دا کھیت نانک نے اجڑا دتا سی۔ رائے نے بھٹی نوں کھیا
دس ساری گل۔ کسان کہن لگا، "مینوں قسم اپنے
خداوند دی، نانک دیاں مجھان نے سارا کھیت اجڑا دتا
سی۔ پر جدوں منصف ویکھن گئے تاں کھیت پھر ہریا
بھریا نوں بر نوں سی۔ میں جھوٹھا بے گیا سی۔ پھر
ایتکان اس کھیت دا جھاڑ وی پہلاں نالو کئی گنا

رائے بلار نے جدوں کھٹ ویکھیا کہ بابا نانک نوں جھان دین لئی
تاں مال بھاؤ سال رکھ دی جھان وی کھلو بے تاں اس دہائی
دے دتی کہ ایہہ نانک کوئی ربی روح ہے۔ (اے پرانی پیٹنگ
پی۔ ۴۰-توں۔ پیٹھاں جتھے جھان کھلو گئی سئی اتھے
گرودارہ مال جی صاحب۔ (اس علاقے وچ سال نوں مال
کھندے ہن)

ڈھل سورج گیا پر رکھ دی چھان ناں ڈھلی

ایہہ اودوں دی گل بے جدوں بابا
۱۴-۱۳ سالان دا سی۔ اک دن پتانه
کہیا کہ

"کاکا اج سارے ہالی پالی پیلی
گوڈن گئے تے فلانے کھیت وچ کنک
دا بیء پایا ہے۔ لاگے رکھاں دا جھنڈ
آ۔ اوتھے دو تن گھڑیاں نگاہ رکھ
کئے طوطے کان چڑھیاں ہی ناس بے
چگ لیں۔"

برخوردار نانک جھت روانہ ہو گیا۔
بابے نے پیلی کول پہنچ ویکھیا کہ
سبھ ٹھیک ہے۔ بابا رکھ بیٹھ
بیٹھ گیا۔ اجیہی برتی نرنکار
نال لگی کہ نال ہی اکھ وی لگ
گئی۔ کجھ سمیں بعد رائے بلار
لاگیو دی لنگھیا۔ اپنے نفسر
(نوکر) نوں پچھیا کہ آہ کھڑا
سکھش ستا پیا ہے؟ نفر نے
ویکھ کے کھیا کہ مالک ایہہ
کالو دا منڈا نانک ہے۔

دو تن گھڑیاں بعد رائے بلار
جدوں مڑ کے آیا تاں کی ویکھدا
بے کہ نانک اجے وی اوتھے
ستا پئی۔ اوہدی حیرانی دی حد
ناں رہی جدوں اس ویکھیا کہ
مال (سال) دارکھ جس تھلے
نانک ستا بے اوہدی جھان

اوتھے دی اوتھے ہی بے باقی رکھاں دی چھان
سورج مطابق ڈھل چکی ہے۔

رائے نے کہہ کے نانک نوں جگایا۔ چھپی 'چ لیا۔ اک وکھرا
ہی ضرور محسوس کیتا۔ مونہو سہج سبھاں نکلیا
"سبحان اللہ۔ نانک توں تاں کوئی ولی آں۔ توں تاں
رپ دا بخشیا ہویا بنداں ہے۔ میں قربان۔ میں صدقے
جاواں۔"

سبق سن لیندا انون ترنت یاد ہو جاندا ہے۔ دوسری وار دسن دی ضرورت ہی نہی پیندی۔ ایہہ آلسی ہے۔ نائک کردا ہے۔"

پر پتا دی مخالفت دا بابا جی تے کوئی اثر نا ہندا اوہ ہمیشاں مست رہندے۔ اند وچ ہندے۔ بہتا کر کے نرنکار دا جس گائے کردے۔ اوہناں دا گاؤنا تاں مشہور ہو گیا سی۔ کمیاں، مراسیاں دے منڈے اوہدے یار سن۔ ہاں کدی پیارے مالک دی یاد وچ اجیہا ویراگ پیدا ہندا کہ رو وی پیندے۔ انان واسطے فکر چنتا ناں دی کوئی چیز ہی نہی سی۔ "رنگ ہسے رنگ رووہ چپ بھی کر جاہ۔۔ پرواہ ناہی کسے کیری باجھ سچے ناہ۔۔" پر زیادہ چپ چپ ہی پئے رہندے۔ من ہی من وچ نرنکار دی قدرت بارے سوچدے۔ اوہدے حکمتے انتنتا بارے سوچدے سوچدے اکثر وسما وچ آجاندے۔

کھپدے ملدے کدی مونہو کوئی گل سہج سبہا نکل جانی تاں اوہ سچی ہو جاندی سی۔ جس کر کے اکثر لوک انان کولو اشیرواد دی امید لے آؤدے۔ انان دی مہر دی نگاہ صدقہ اکثر روگیاں دے روگ دور ہو جاندے۔ کشٹ کئے جاندے۔

ماں ترپتا دبھا وچ رہندے۔ اک پاسے لوکائی دیاں گلاں سن کہ نائک کوئی بخششی روح ہے دوسرے پاسے روز پتی دے وکھیاں ہندے سن کیونکہ "مایادھاری اتی انہا بولا۔۔ سبڈن سنئی بہرورول گھچولا۔۔" پتسی نے بار بار ایہو کہنا کہ "ایہو جہی کوئی گل نہی، منڈا آلسی ہے۔"

پچھلے کجھ دنان توں جویں نائک چپ چپ رہا۔ ان پانی دی وی پرواہ نہی سسی کریا کردے گورو صاحب۔ "اونی دنیا توڑے بندھنا ان پانی تھوڑا خایا۔۔ من وچ ویراگ بہارو ہو رہا سی تاں مہتہ کالو نوں پھر کسے صلاح دتی کہ کسے وید حکیم دی رائے لین 'چ کی برا ہے؟ مہتہ جی نوں گل کجھ چچی۔ وید برداس نوں گھر بلایا گیا۔"

ویدنے گھر آباہے دی نبض ٹٹولنی شروع کر دتی۔

ودھ ہویا ہے۔ میں اس عظمت توں حیران ہاں۔ رائے جی ایہہ تاں رب نے میرے نال کوئی ٹھٹھا مخول کیتا سی۔"

رائے نے کسان نوں حوصلہ دتا۔ "نہی بہراوا توں سچا ہے۔ ایہہ سبہ نائک دی کرامات ہے۔ ایہہ کوئی الہی جی ساڈے پنڈ نوں تارن خداوند نے بھیجیا ہے۔ میں خود ایہی کرامات اپنے اکھی ویکھی ہے۔ ایہدے واسطے تاں پرچھاوے وی کھلو جاندے نے۔" رائے نے

چھاں کھلون ایگانی وید نوں کی پتہ کہ پیڑ کتھے ہے؟ والی ساری گل پھر دسی۔

رائے نے پھر کالو نوں کہیا،

"کالو مت سوچ کہ توں اس بالک نوں پال رہا ہیں۔ ایہہ تیرا پتر نہی۔ ایہہ تاں کوئی بجرگ آیا ہے ساڈے وچ جس وچ اینیاں عظمتاں بن۔ جے جیوں وچ کوئی مرتبہ چاہنے تاں اس دی خدمت کریا کر نہی تاں ماریا جاویگا۔ میں اس دی ظاہرا کرامات ویکھی ہے۔ ایہہ تاں کوئی گاؤس خدا دا ہے۔"

-----◆-----

"بھولا ویدن جانی کرک کلیجے ماہ"

مایہ وچ موہے بندے نوں روحانیت دیاں رمزاں دی سمجھ نہی آؤدی۔ اوہ اس اوستھا نوں نائکباجی جاں پاگلپن مندا ہے۔ پتا کالو دی وی ایہو حالت سی۔ پر کوئی دہائی دے رہا سی کہ نائک کوئی کراماتی اتما ہے، کوئی الہی جی ہے، پر پتا کالو نوں ایہہ سبہ پاکھنڈ نظر آؤدا سی۔ جدوں وی گورو صاحب سچ دی گل کردے، جاں اک دن چلے جان دی گل کردے تاں پتا جی نے کہہ دینا، "ایہو جہی کوئی گل نہی ایہہ تاں چھوٹا ہندا وی مرن دیاں گلاں کریا کردا سی۔" جدو کسے نے ہمدردی جتاؤدے طریقے طریقے کہنا کہ مہتہ جی تیرا منڈا شدائی ہے۔ اس ویلے پتانے کہنا "نہی بہراوا! اھنے تاں پاٹھشالا تے مدرسے وچ دھوم مچا دتی سی۔ استاد مولوی تے پنڈت دووے حیران ہویا کردے سن کہ اک واری جہڑا

فنیئر سپنے چھاں کرنی - بالے والی جنم ساکھی وچ ایہو گھٹناں اس طرحاں دتی ہے کہ گورو صاحب دے چہرے تے فنیئر سپنے چھاں کر دتی جدوں رکھ دی چھاں پھری تاں۔ ساڈی رائے ہے کہ بالے والی دے لکھاری نے اس

گھٹناں 'چ رول گھچولا پتا ہے۔ اصل ساکھی رکھ دی ستھر ہونئی چھاں دی ہی ہے۔ سوڈھی مہربان نے وی رکھ والی گل ہی لکھی ہے۔ پر چنان رخاں تھلے ایہہ گھٹناں گھٹی سی اس ستھان نوں وی شردهالوآں نے فنیئر سپنے نال جوڑ دتا ہے۔ اتھاسکاراں دا کہنا ہے کہ فنیئر سپنے والی کہانی بعد وچ جوڑی گئی ہے۔ اصل گل چھاں دا ستھر ہونا ہے۔ سپنے والی نقلی ساکھی توں پر بہاوت ہو کے کجھ شردهالوآں نے مال صاحب لاگے اک سپنے والی تھانے وی چھوٹی جہی گمٹی بنا دتی ہے۔

ڈاڈھا دکھ لگدا ہے۔ اس کرکے میں کوشش کردا ہوں اور ہونے پر دے وچ رکھن دی۔

گورو صاحب نے وید ساہی نام دی استت کیتی پر وید کہن لگا کہ اوہ تاں ٹھیک ہے پر جے سریریک دکھ درد ہووے تاں علاج نال فائدہ ملدا ہے۔ گورو صاحب نے کہا نام ہی وڈیاں توں وڈیاں بیماریاں دا علاج ہے۔ جوہن کہ پنچم نانک نے فرمایا ہے "انک اپاوی روگ ن جائی۔۔ روگ مئے پر اوکھدھ لائی۔۔" جان پھر، "سرب روگ کا اوکھدھ نام۔۔" پر وید اس گل توں منن توں تیار نہیں سی۔

پھر صاحب نے وید نوں سمجھایا کہ ویکھو سارے روگاں دا مول کارن ربّ دی رضا دا بھننا ہے۔ جدوں اسیں 'کام، کرودھ، لوبھ، موہ اپنکار' کرکے رساں وچ پے جاندے تاں سانوں روگ آگھیردے ہن۔

ملار محلہ ۱

گورو صاحب نے وید کولو پچھیا کہ کی کر رہے ہو؟ وید نے دسیا کہ میں وید ہاں تیرا علاج کرن آیا ہاں۔ تیرے پتا جی نے مینوں سدیا ہے۔ گورو صاحب نے جھٹ بانہ چھڈ لئی تے کہا کہ، "ویدا وید سو وید توں پہلاں روگ پچھاؤ۔۔" (م. ۲) کہ بھائی توں ایوے بانہ مروڑی پیا جاننا اے پہلاں روگ تاں پچھاؤ۔ روگ بانہ وچ نہیں ہے،" وید بلایا ویدگی پکڑ ڈھنڈھولے بانہ۔۔ بھولا وید ن جانئی کرک کلیجے ماہ۔۔" ویدن تاں میرے پردے وچ ہے، توں بانہ ٹٹولی جاناں اے۔ وید نے پچھیا کہ "نانک کھڑی کرک (پیڑ) ہے تیرے کلیجے وچ؟" گورو صاحب نے نرنکار توں وچھوڑے والی ساری گل دسی۔ "اک تل پیاں وسرے دکھ لاگے سکھ جائی۔۔ جہوا جلو جلاونی نام ن جیے رسائی۔۔" جے کتے میں سکنت واسطے وی اپنے مالک توں دور ہنا واں تاں میرا سریر ٹٹدا ہے، سرھدا وا، مینوں

ڈھیہ چکیاں عمارتاں دی نہیں، ایہہ تاں چنگیا بھلیاں دولے ہو گئے

کارسیوا گھپلا پنچیا پاکستان وی

سکھ دھرم وچ کارسیوا دا سدھانت ہے بہت معرکے دا ہے جس انوسار پرائن ورٹے نوں بچاؤنا اے ضرورت انوسار نویاں عمارتاں دی تعمیر کرنی بندی ہے۔ گورو دی گولک صدقہ پھر پرائنتا دی مرمت دے نال نال نویاں سراواں، لنگر حال، سکول، ہسپتال ساجنے بندے۔

پر بدقسمتی نال کارسیوا وی آج وپار جاں صنعت ہی بن گئی ہے۔ پہلاں کارسیوا سیوا سی جاں مشن پنڈا سی۔ آج کارسیوا دا نشانہ کروڑپتی بننا ہے۔ پھر دھارمک راجنیتاواں تے کارسیوا بابیاں دے ناپاک گتھ جوڑ آج اتھاس اے پرائنتا واسطے خطرہ بن چکے ہن۔ سکھ اتھاس نال سبندھت سیڑھے عمارتاں جنان نال پرائنیاں یاداں جڑیاں ہونیا سن، ڈھاہ کے نویاں بنا دتیاں گئیاں ہن۔

ایہہ منی ہونی گل ہے کہ کارسیوا والے بابے پرائنتو نوں کوئی اہمیت نہیں دندے۔ اک نہیں سیڑھے پرائنیاں یادگار اہنیاں ڈھاپیاں ہن۔

مثال دے طور تے سلطان پور ابراہیمو دھیب ابراہیم دی اوہ مسیت ڈھاہ کے گردوارہ بنا دتا جتھے بابے نانک نے نماز پڑی سی۔

چمکور دی چچی گڑی، سرہند دا ٹھنڈا برج، امرتسر وچ گورو صاحب دے نواس استھان گورو کے محل جتھے گورو تیغ بہادر صاحب دا جنم ہویا سی، جتھے پیاریاں پیاریاں چھوٹی اٹ دیاں کوٹھڑیاں سن بھاؤ گورو کے محل نوں ڈھاہ کے رکھا

سنگ مرمری گردوارہ صاحب بنا دتا گیا ہے۔ سکھاں دا پہلا قلعہ گورو برگو بند صاحب دا لوح گڑھ ڈھاہ کے ۶-۷ فٹ چوڑی کندھ دا نامو نشان مٹا دتا گیا ہے۔ سانوں سمجھ نہیں آیا کہ اتھاسک کندھ ڈھاپن وچ کھڑی کارسیوا سی؟ ایسے طرحاں اندپور صاحب دے کئی استھاناں دا کچھ دا کچھ بنا دتا گیا ہے۔

بنے بنے (مئی ۲۰۱۸) جدوں کرتاپور صاحب دے لانگھے دی منظوری ہوئی ہے تاں شرومنی کمیٹی نے ڈیرہ بابا نانک دا پرتیک بن چکی ۵۰ سال پرانی دربار صاحب ڈیرہ بابا نانک دی عمارت ڈھاپن دا ٹھیکہ وی دے دتا ہے۔ مطلب لانگھا کھن دے موقع کھلارا پاؤنا اے ودھ توں ودھ اگرابی کرناں۔ یاد رہے پاکستانی سکھ دربار صاحب ڈیرہ بابا نانک دے درشناں لئی ترلے لیندے اے ہن۔

ایہہ ان پڑھ کارسیوا بابے جنان نوں عمارت دی پرائنتو اہمیت دی قدر

نہی بندی اکثر ہی پاسو بنے کم وی کر جاندے ہن۔ مثال دے طور تے امرتسر دے نیڑے ہی پنڈ باسر کے گلاں وچ سنھ صاحب گردوارہ ہے۔ اتھے بابا ڈھاہ جے گرسکھاں نے گورو امرداس پاتشاہ دے گھر دی کندھ وچ سنھ (موری) لاکے گورو صاحب دے درشن کیتے سن۔ اوہ سنھ والی کندھ آج توں ۷۰-۸۰ سال تک موجود رہی۔ مورکھ کارسیوا بابے اوہ سن والی کندھ ڈھاہ کے نوی کندھ وچ سنگمرم دی سل (سلیب) لادتی تے اس وچ موری کر دتی۔ اس کارسیوا ورتارے دی پڑھتال کرن اپرنت پتہ لگا ہے کہ کارسیوا والے نوی عمارت (جوہن سراواں آدی) ساجن دے مقابلے مکھ گردوارے نوں ڈھاپن نوں زیادہ ترجیح دندے ہن۔ کارسیوا والے کھندے ہن کہ لوک چڑاوا صرف گردوارہ بناؤن نوں دندے ہن پور عمارت واسطے گھٹ ہی لوک تیار بندے ہن۔ بابے اکثر دیساں پردیساں دیاں سنگتاں کولو اگرابی لئی نکلے ہی رہندے ہن۔

سو ایہہ کچھ پنجاب وچ تاں پہلاں چل ہی رہا سی، ہن کارسیوا دے سوداگر پاکستان وی پہنچ گئے۔ پاکستان وچ آج سیڑھے گردوارے ڈھٹھے پئے جنان دی کارسیوا دی ضرورت ہے۔ پر پاکستان وچ وی جو سیوا چل رہی ہے اوہ ڈھٹھے ہونے گردواریاں لئی گھت تے چنگ بھلے گردواریاں لئی زیادہ۔ مثال دے طور تے لاہور دا پرسدھ گردوارہ ڈیرہ صاحب ڈھاہ دتا

گیا ہے۔ انان کارسیوا والیاں دا دھیان آج کلھ ننانہ صاحب دے گردواریاں ول ہو گیا ہے۔ ۱۰۰ سال پرانے خوبصورت گردوارے بال لپلا اتے تنبو صاحب ڈھاہ دتے گئے ہن۔

تنبو صاحب جتھے گورو صاحب سچا سودا کرن اپرنت پتا توں ڈردے لکے سن۔ اوہدی کارسیوا ہو رہی ہے تے خوبصورت بال لپلا استھان وی ڈھاہ دتا گیا ہے۔

پنتھ نوں سمت بخشے کہ

کارسیوا دے سدھانت دا سدوپیوگ ہووے نہیں تاں چھیتی ہی لوک اس کارسیوا دے سدھانت توں بغاوت کر دینگے جس نال پنتھ دا نقصان ہووے گا۔ اس مصلے تے زیادہ ذمہ واری کھڈ پرانے کارسیوا والے بابیاں، سرکاراں اتے شرومنی کمیٹی اتے پاکستان کمیٹی دی بندی ہے۔

اگے توں آپاں اصول بنائے کہ کوئی گردوارہ ڈھاپنا نہیں بس مرمت کرنی اے نویاں عمارتاں سراواں آدی ساجنیاں ہن۔ ضرورت ہے کارسیوا پرناں نوں وی بچاؤن دی۔ دھیان رہے ساڈے ورودھی نوں ایہہ لنگر دے نال نال کارسیوا سدھانت وی چھدا ہے۔

مطلب ٹونا ٹپانا جو اوہیں دین عام پرچلت سن۔ اک ویراں پھر ماں ترپتے من بنا ہی لیا کہ نانک واسطے کوئی اپاء ہی کروا لینے آ پندت نوں سدے۔ پندت ویداں پراناں دا وڈا ودوان سہی تے مندر وچ پراناں تے کتھا وی کردا ہندا سی۔

بابے کول بہانہ بنایا کہ "نانک تینوں ربّ بابت گلاں کرنیاں ہی چنگیا لگدیاں ہن۔ بور کسے گل وچ توں دلچسپی نہی لیندا اس کر کے پندت نوں سدیا ہے جو مندر وچ پراناں تے کتھا کردا ہے۔"

سو ماتا ترپتے پندت جی نوں آخر نانک دی اداسی دا اپاء کرن لئی سدّ بھیجیا۔ براہمن علاج وجوں کدی منتراں دا اچارن کردے ہن جاں کجھ کرم کاندّ جاں پھر کجھ خاص چیزاں دان کرن واسطے ہدایت کردے ہن۔ جویں گھر دے دروازے تے نریال جاں نمبو تے ہری مرچ لمکاؤے، مرچا وارنیاں، سرپانا چڑھدے پاسے کراؤنا، سرھو دے تیل نال چوپڑے روٹی کالے کتے نوں کھواؤنی، چھنچھروار روٹی کالے چھولیاں دی سبزی نال کھانی، لال کپڑے وچ پا کے کجھ پیسے رکھنا، پیل دے رکھ نوں روز پانی دینا، کیڑیاں نوں چاؤل پاؤنے، پندت نوں دان دینا، جھاڑو نوں پیر نہی لاؤنا آدی آدی انیکاں اپاء پندت لوک کردے ہن۔

کیونکہ پندت نانک دی صفت سن چکا سی اس نے پھوک پھوک کے قدم رکھے۔ ماتا جی نے پندت دی استت کرنی شروع کر دتی کہ ایہہ منے ہوئے ویداں پراناں دے گیاتانے تے مندر وچ کتھا کردے۔ گورو صاحب نے پندت نوں جی آیا کہا۔ گالاں باتاں ہوئیاں۔ ہولی ہولی گلّ جی دی اتپتی تے جا پہنچی۔:-

ملار محلہ ۱ گھڑ ۲۔

اک اونکار سنگور پرساد۔

پونے پانی جانے جات۔ قعبیاں اگن کرے نبھرانے۔ جمہ جی جانے جے تھاء۔ سرتا پندت تا کا ناؤ۔ گن گویند ن جانیئے مائع۔ انڈیٹھا کچھ کہن ن جائ۔ کیا کر آکھ وکھانیئے مائع۔ رباؤ۔ اوپر در اسمان پیال۔ کیو کر کہئے دیہے ویچار۔ بن جھوا جو جیے ہیائ۔ کوئی جانے کیسا ناؤ۔ کتھنی بدنی رہے نبھرانے۔ سو بوجھے ہووے جس دات۔ ایہنہس اتتر رہے لولائ۔ سوئی پرکھ ج سچ سمائ۔ جات کلیں سیوک جے ہوئی۔ تا کا کہنا کہن ن کوئی۔ وچ سناتیں سیوک ہوئی۔ نانک پنہیا پھرے سوئی۔ (پنہ ۱۲۵۶)۔

پندت جی ایہہ تان جانندے سن کہ جی دی رچنا پنج تتاں دے میل توں ہوئی ہے۔ پر جی وچ جھڑی چیتنتا ہے تے جو نرنکار دا واسا ہے اس بارے پندت جی اگیانی سن۔ اوہ تان پندت جی نوں دسدا ہی نہی سی۔ اوہ مالک دی صفت صلاح توں انجان سی۔ ماتا نے تان کہا سی پندت بڑا گیان وان ہے، سرتا ہے، پر اصلی گیان دی گلّ دی تان انوں سمجھ ہی نہی سی۔ گورو صاحب نے آتما پر ماتما دی جدوں گلّ دسی تان پندت پیراں تے آیا۔ پندت نے ایہہ وی سنیا ہویا

دکھ ویچھوڑا اک دکھ بھوکھ۔ اک دکھ سکتوار جمدوت۔ اک دکھ روگ لگے تن دھائ۔ ویدن بھولے دارو لائ۔ ویدن بھولے دارو لائ۔ درڈ ہووے دکھ رہے سریر۔ ایسا دارو لگے ن بیر۔ رباؤ۔ خسم و سار کیئے رس بھوگ۔ تان تان اٹھ کھلوئی روگ۔ من اندھے کو ملے سجائ۔ ویدن بھولے دارو لائ۔ چندن کا پھل چندن واسن۔ مانس کا پھل گھٹ مہہ ساسن۔ ساس گنی کایا ڈھل پائی۔ تاکے پاچھے کوئی ن کھائی۔ کنچن کایا نرمل ہنس۔ جس مہہ نام نرنجن انس۔ دوکھ روگ سبھ گیا گوائ۔ نانک چھوٹیں ساچے نائی۔ (پنہ ۱۲۵۶)

وید دیاں اک دم اکھاں کھل گئیاں۔ "ہاں، ہاں۔ ساڈیاں گلتیا نال ہی روگ آسانوں گھیردے۔ زیادہ کھانا، زیادہ کام، زیادہ غصہ، زیادہ موہ چنتاں روگاں دے کارن بندے ہن۔ نانک تسی ٹھیک ہو۔ تسان میریاں اکھاں کھولہ دتیاں۔"

وید نے کہا "پر پیارے نانک جی میں وید ہاں لوکاں دے روگ دور کرن دی کوشش وچ رہندا ہاں۔ مینوں وی دسو اگے توں کوئے کراں؟"

ملار محلہ ۱

دکھ ویچھوڑا اک دکھ بھوکھ۔ اک دکھ سکتوار جمدوت۔ اک دکھ روگ لگے تن دھائ۔ ویدن بھولے دارو لائ۔ ویدن بھولے دارو لائ۔ درڈ ہووے دکھ رہے سریر۔ ایسا دارو لگے ن بیر۔ رباؤ۔ خسم و سار کیئے رس بھوگ۔ تان تان اٹھ کھلوئی روگ۔ من اندھے کو ملے سجائ۔ ویدن بھولے دارو لائ۔ چندن کا پھل چندن واسن۔ مانس کا پھل گھٹ مہہ ساسن۔ ساس گنی کایا ڈھل پائی۔ تاکے پاچھے کوئی ن کھائی۔ کنچن کایا نرمل ہنس۔ جس مہہ نام نرنجن انس۔ دوکھ روگ سبھ گیا گوائ۔ نانک چھوٹیں ساچے نائی۔ (پنہ ۱۲۵۶)

بھاو روگ روپی دکھ توں نجات لئی نرنکار دا نام ہی سبھ توں وڈی دوائی ہے نالے منّ چ سنتو کھ رکھنا، جیاں تے دیا کرناں۔ پھر اس طرحاں دے جیوں 'چ ساڈے سریر 'چ گراوٹ نہی آؤدی۔

وید نے دہائی دے دتی، "مہتہ کالو تسی نانک نوں روگی دس رہے ہو اوہ تان لوکائی دے روگ کٹن آیا ہے۔ میں تان جدو نانک دی باہ اپنے ہتھ لئی سہی مینوں تان اودوں ہی لوکک احساس جیہا ہویا سی۔ جھرنا پت جہی محسوس ہوئی سی۔ منّ نوں ٹھنڈ جہی پے گئی سی۔ مہتہ جی تسی بھاگاں والے ہو۔"

-----◆-----

تے لو جی ہن براہمن آیا اداسی دا اپاء کرن

کیونکہ گورو صاحب انند چت نرنکار نال اک مکّ ہوئے، اکلے ہی، بیٹھے جان لے پئے رہندے سن۔ ماتا ترپتے نوں انڈھناں گوانڈھناں اکثر صلاح دینی، "بھین توں نانک دی اداسی دا کوئی علاج کروا۔ پور نہی تان پندت دا پندت بڑا سیانا ہے اوہدے کولوں ہی کوئی اپاء کروالے۔ کوئی باہر دی ای شے ناں ہووے؟"

اتھاس توں ثبوت ملدے ہن کہ مہتہ کالو دے پتا مہتہ شیو نرائن وی پڑھے لکھے سن تے کاردار دے کم دی مہارت رکھدے ہن تاں ہی تاں انان نوں رائے بھوئی جدو جامارائ توں اٹھیا سی تاں نال ہی لے گیا سی جدوں رائے بھوئی نوں جگپر ملی سی۔

سو پٹی تے بہن کارن اک ویراں (جدوں بابا نانک ۱۷ سالان دے ہوئے) تاں مہتہ کالونے نانک نوں پور وڈی ذمہ واری دینی چاہی۔ گورو صاحب نوں ۲۰ روپئے دے کے کیہا گیا کہ نیڑے دی منڈی جو تلونڈی توں کوئی ۱۲ میل دور، قصبہ چوہڑکانے وچ سی بھیجیا گیا کہ ودھیا سودا پوری پچھ پرتیت کر کے خرید کے لیاوے۔ پتائے کیہا کہ "پترا کوئی کھرا سودا کری۔ ایوے مٹی گھٹا ہی ناں چکّ لیاوی۔"

اتھاس وچ آؤدا ہے کہ نال کوئی نفر (نوکر) بھیجیا گیا۔ صاف اندازہ ہے کہ بھائی مردانہ گورو صاحب دے نال گیا۔ چوہڑکانے جدوں دووے پہنچے تاں اورے باغ وچ سادھواں دا ٹولا نظر آیا۔ ربّ دی گلّ کرن والے نظر آ جان تاں بھلا بابا نانک کوے اگے پیر پئے۔ دووے باغ وچ چلے گئے۔

اگے ننگ دھڑنگے سادھو دھونیاں لائی بیٹھے سن۔ بابے نے جا متھا ٹیکیا۔ سادھاں نے اشیرواد دتا۔ جگاسو بابے نے سوالان دی جھڑی لا دتی۔ "تسی سادھ کیو بن گئے ہو؟ تسان گھر بار کیو تیاگ دتے؟ تسی ننگے کیو بیٹھے ہو؟ تسی کھاندے کی ہو؟ تھانوں ٹھنڈ نہی لگدی؟" جدوں بابے نے روحانیت نال سیندھ رکھدے کجھ ڈونگھے سوال کر دتے تاں سادھ گورو صاحب نوں سادھاں دے مکھی کول لے گئے۔ اس نے اپنا

ناں سنترین دسیا بہاؤ سنتان دے چرناں دی دھوڑ۔ اتھاس توں ایہو لگدا ہے کہ اوہ کوئی پاکھنڈی سادھو نہی سی۔ اوہناں دے حالاتان بارے سن کے گورو صاحب نوں انان تے ترس آ گیا، کوے اوہ دو دن توں بھکھے بھانے سن۔ صاحب نوں پتہ سی کہ اوہ گلت رستے تے سن کیونکہ اوہ سنیا سی سن تے سماج تے بوجھ سن پر ایہہ انان دے وس وچ ہی نہی سی۔ حالاتان نے انان نوں اس رستے تے تور رکھیا سی۔ گورو صاحب دی سکھیاناں وچوں مڈھلی سکھیا ہے 'دیا کرنی'۔ اوہ منگ پئے کے کھان دے خلاف سن۔ اوہناں کرت کرن تے زور دتا سی۔

گورو صاحب کول جھڑی مایہ ۲۰ روپئے سی، اوہ اونان نے مہنت دے چرناں تے رکھ دتی کہ اس نال اپنے لئی آٹا لون لے آؤ۔ مہنت نے کیہا کہ اسیں مایہ نوں ہتھ نہی لاؤدے جے تھادے 'چ شردها' ہے تاں سانوں روٹی کھوا دیو۔

گورو صاحب نے مردانے نوں کیہا کہ چلوں آپاں منڈی چلدے ہاں۔ مردانے نے گورو صاحب نوں سچیت کیتا

سی کہ نانک ورن اشترم دے سدھانت توں باغی ہے تے اکثر شو دراں تے اچھوتاں نال رہندا ہے۔ ایہہ گلّ پنڈت نوں چچدی نہی سی۔

جات کلین سیکوگے جے ہوئے۔ تا کا کہنا کہ نہی کوئے۔ وچ سنات ایں سیکوگے ہوئے۔ نانک پنہیا پھرے سوئے۔ (۱۲۵۶)۔

گورو صاحب نے اس تے پنڈت نوں منکھی برابر تا بارے سمجھایا۔ بھائی جوہیں توں کہنا کہ جی پنج تتان دا پتلا ہے تے اچھوت کھڑا وکھرے تتان توں بنا ہے اوہ وی تاں اونان پنجان تتان تے ربّ دی ہی اولاد ہے تے پھر اچھوت نیواں کوے ہو گیا۔ تے کیہا کہ جے کوئی اچھوت ہے تے نرنکار دا بھگت ہے تاں میرے واسطے

گرو دوارہ سچا سودا، چوہڑکانا

اوہ سبھ توں سریشٹھ ہے۔

لمیاں چوڑیاں وچاراں توں بعد پنڈت جسی گورو صاحب دے چرنی لگتے وڈے پرچارک ہو نیڑے۔

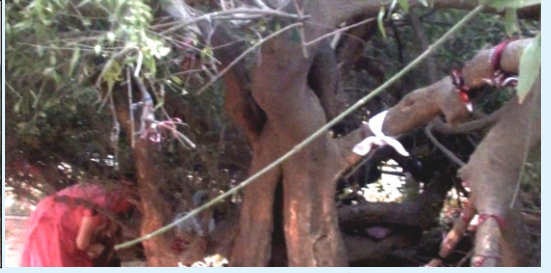
سچا سودا

س. ۱۵۴۳ ب. (۱۴۸۶ ای)

جنم ساکھیاں توں ایہو اندازہ لگدا ہے کہ سکولی پڑھائی مکن اپرنٹ بابا جی نوں جاں تاں پٹی تے بہنا پیدا جاں پھر کھیتی باڑی دا دھیان رکھنا پیندا۔ کدی بابا حل وھاؤندا۔ کدی گوڈی کراؤدا۔ کدی ڈنگر چارن دی ذمہ واری دے دتی جاندی۔ انج بابا جی نوں کھیتی واہی کرنی زیادہ پسند سی۔ گورو صاحب کار وپار نوں بہت گمبھیرتا نال نہی سن لیندے۔ انان دا من نرنکار نال جڑیا رہندا سی۔

انان دی بانی توں صاف اندازہ لگدا ہے کہ صاحب نے دووے کم کیتے۔ اوہ دوواں کماں دی شہداولی اکثر بانی وچ ورتدے ہن۔ اوہ وپار دی 'راس' آدی دی گلّ کردے ہن کھیتی دے 'وتر' دی گلّ کردے ہن۔ اندازہ ہے کہ مہتہ کالو دے بھرا لالو دی ہٹی ہووے۔ انج

کے گھر لے آندا۔ گورو صاحب دے مَن وچ پھر اپنے سچے پتا لئی پریم جاگیا تے فرمایا:-

گرودارہ تنبو صاحب لاگے اچ تک موجود وناں (پیلو) دے اوہ وشال رکھ جنان وچ بابا نانک پتا توں ڈردا لکھا سی، سچا سودا کرن اپرنت۔ (کھب) باری فوٹو لئی (سجے) رکھاں اندر وڑھ کے لئی فوٹو۔ رکھاں تھلے جا کے پتہ لگدا ہے کہ کوہے رکھاں نے تنبو تانیا ہویا ہے۔ (واہگورو رکھاں نوں کار سیوا والیاں توں بچا کے رکھے)

آسا محلہ ا
ن کس کا پوٹ ن کس
کی مائی۔ جھوٹے
موہ بہرم بھلائی۔
میرے صاحب ہُو کیتا
تیرا۔ جاں توں دیہہ

جپی ناؤ تیرا۔ رہاؤ۔ بہتے اوگن کوکے کوئی۔ جاتس
بھاوے بخسے سوئی۔ گر پرسادی درمت کھوئی۔ جہ
دیکھا تہ ایکو سوئی۔ کہت نانک ایسی مت آوے۔
تاں کو سچے سچ سماوے۔ (پنہ ۳۵۷)

نانک نوں پئی کت دی گل رائے بلار تک وی جا
پانچی۔ رائے نے جھت بندہ بھیج کے مہتہ جی نوں سد
لیا۔ ساری گل سنی تاں رائے نے اپنے کولوں ۲۰ روپے
مہتہ جی نوں دے دتے آگے توں حکم کیتا کہ بابے
نانک نوں ہتھ نہی لاؤنا۔ جو نقصان بابا کرے اوہ
میرے کول آکے لے جایا کری۔ "بھولیا جنی اس پرتھوی
تے مایہ ہے سبھ کھداتے خدا دے اس بندے دی ہے۔
تینوں اس گل دی سار نہی۔"

جدوں ایہہ گل پنڈ وچ پھیل گئی کہ مہتہ نے راجے
کولو ۲۰ روپے لے لئے تے تاں لوکاں مہتہ جی نوں ہوی
ہوی کر دتی۔ مہتہ جی نے شرم دے مارے اوہ ۲۰
روپے جا راجا نوں واپس کر دتے۔ راجا واپس لئے ناں۔
اکھیر متتاں ترلے کر کے پیسے واپس ہو گئے۔

کہ تہاڈے پتا جسی اس گل تے ناراض ہونگے، جو ۲۰
روپے تسی دان کرن جا رہے ہو۔ گورو صاحب نے
مردانے نوں کیہا مردانیا بھائی نے کیہا سی کہ ودھیا
سودا کری جہڑا لاپے وند ہووے تے بھائی اس توں
ودھیاں سودا کی ہو سکدا ہے؟ مردانے کیہا جی
جویں تہاڈی مرضی کرو جی۔

گورو صاحب نے کھان دی رسد توں علاوہ کجھ کھدر
دے تھان لیا سادھاں دے حوالے کیتے تے اوتھوں ہی
تلونڈی نوں واپس روانہ ہو گئے۔

جدوں پنڈ لاگے گئے تاں احساس ہویا کہ ہن بھائی نے
کٹاپا چاڑنا وا۔ بابا کدی پیر گھر ول پئے تے کدی باہر
ول۔ آخر پیلو (ونان) دے اک جھنڈ وچ جا بیٹھا۔ جتھے
بابے دی پھر نرنکار نال لو لگ گئی۔ مرداناں رواں
روی گھر پہنچ گیا تے بعد وچ بابے دے گھر جا کے
ساری وتھیا کہہ سنائی۔

جدوں مہتہ کالونے ایہہ سنیا تاں اوہ اگ بیولا ہو
اٹھیا۔ انوں پتہ سی نانک دے ٹکانیا دا۔ وناں دے جھنڈ
وچو آ پھڑیا۔ مگر مگر ہی ہے بے نانکی آ گئی۔ اس
توں پہلاں کہ ہے بے نانکی چھڈا پاؤدی باپونے دو تے
چیڑاں نرنکار روپ گورو نانک دے جڑھ دتیاں۔ دھوہ

سچا سودا : اودو دے ۲۰ روپے مطلب اچ دے ۷۶۰۰ روپے۔

وکھ وکھ قسم دے سکے چلدے سن۔ سونے دا، چاندی دا، تانبے دا، جہڑا
چاندی دا ہندا سی انوں روپیہ کیہا جاندی سی۔ روپیہ مائے چاندی۔

ایہہ گل ۱۴۸۶ء دی ہے۔ انی دنی سبھ توں سستی کوڈی ہندی سی تے
مٹھلا سکے 'دام' سی جو کہ تانبے دا ہندا سی۔ چاندی دا سکے 'روپیہ'
کہاؤندا سی۔ پرسدھ پستک آئن اے اکبری مطابق ۴۰ دام دا اک روپیہ ہندا
سی۔ (روپیہ مائے چاندی) سونے دے سکے نوں 'موبز' آکھیا جاندی سی۔

سکندر ابارا اہملودھیب ابراہیم دا چاندی دا سکے ۹.۵ گرام
(ساڈھے نوں) دا ہندا سی۔ اس پرکار گورو صاحب دے ۲۰
سکےیاں دا وزن ہو گیا کوئی ۱۹۰ گرام۔ اچ چاندی دا بھاء
کوئی ۴۰۰۰ روپے کلو ہے۔ سواج دے حساب بن گئے
۷۶۰۰ روپے۔

آئن اے اکبری مطابق اکائیاں اس پرکار ہن:-

۸ رتی = اک ماسہ۔ ۱۲ ماسے = اک تولہ۔ ۸۰ تولے = اک سیرتے

اک ٹنک = ۴ ماسے (پر اکبر نے ٹنک ۵ ماسے دا کر دتا)

اک دام دا بھار = ۵ ٹنک۔ روپیہ (چاندی دا) = ۱۱ ماسے

دام دا وزن ۵ ٹنک بھاؤ اک تولہ تے ۸ ماسے ہندا سی۔ (آئن

وچ لکھیا ہے کہ دام نوں پہلاں پیسے کیہا جاندی سی۔

روپیہ چاندی داتے گول شکل وچ ہندا ہے۔ شیر شاہ سوری

نے ایہدا وزن ۱۱ ماسے دا کر دتا ہے۔

۴۰ دام = اک روپیہ، اک دام = ۲ ڈھیلے

اک دام = ۴ پھولیا، اک دام = ۸ دمڑیا

وزن دیاں اکائیاں اس طرح سن:- ۸ رتی (جنگلی بوئے دا بی جو ککڑ دی
اکھ جڈا ہندا) = ۱ ماسہ ۱۲ ماسے = اک تولہ ۸۰ تولے = اک سیر (۸۷۱ گرام) ۴۰
سیر = اک من (۳۴،۸ کلو)

آئن اکبری 'چ لکھیا ہے کہ چاندی دے روپے نال تسی اک تولہ چاندی خرید
سکدے ہو۔ کتاب وچ باقی جنساں دے ریٹ وی دتے۔ دیسی گھیؤ
(اودوں) وناستپتی گھیؤ ہندا ہی نہیں سی) = ڈھائی روپے من، کنک

(من) = ۱۲ دام، چھولے

(من) = ۸ دام، بکری =

اک ریپیا، بھید = ۵،

ریپیا۔ لون (من) = ۶

دام، ہلدی (سیر) = ۱۰

دام۔

سکندر ابارا اہملودھیب ابراہیم دا چاندی دا روپیہ۔ ایہہ ۲۰ روپے گورو
صاحب نے، خرچے سن، سچا سودا ویلے۔